

Carles Puigdemont

El llibre escrit pel president i completat ara per
Carles Ribera

CATA... QUÈ?

Catalunya vista per la premsa internacional
1926-2016

Pròleg d'Artur Mas

La Campana

1a edició: abril del 1994
3a edició, ampliada: febrer del 2016

© Carles Puigdemont, 1994
© Carles Ribera, 2016
© Edicions La Campana
Avenir, 49, baixos, 08021 Barcelona
Tel.: 93 453 16 65
info@lacampanaeditorial.com
www.lacampanaeditorial.com

Disseny de la coberta: Zink comunicació

ISBN: 978-84-16457-20-5
Dipòsit legal: B.4.031-2016
Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)
Imprès a Romanyà Valls (Barcelona)

«Un punt de vista compartit per molts periodistes de mèrit és que el “diari” és una cosa que “es perd”. Tant li fa una errada (informativa, gràfica, tipogràfica, gramatical). Un altre número substitueix l’endemà l’anterior. Dimecres ningú no recorda ja el diari de dimarts. Error. Error funestíssim. És tota la desfeta del periodisme actual. Puix que al nostre entendre un diari, com un poema, s’ha de redactar, compaginar i imprimir pensant amb els nostres successors d’ací a dos segles. (No discutirem ara la mala qualitat del paper i tinta que impossibiliten etc.) D’ací a cent anys, d’ací a dos-cents, serem jutjats pels nostres diaris! Cada número nou del diari hauria d’ésser considerat com un llegat que fem a l’eternitat.»

(J.V. Foix a La Publicitat, 31-III-1932)

«Cadascú el seu tarannà. No puc negar el meu de col·leccionista de retalls de diaris: lletres, arts, filosofia, política, telegrames absurds... Per què, us preguntareu tot d’una, tant de paperam? Decidiu alleugerir les vostres carpetes. I rellegiu. Però tres retalls diversos us suggereixen tot un món de realitats que el vostre idealisme voldria defugir.»

(J.V. Foix a La Publicitat, 2-XII-1932)

(Extret de l’Àlbum Foix, una successió d’instantis, a cura de Joan de Déu Domènech i Vinyet Panyella. Quaderns Crema, 1990)

Pròleg
CARLES PUIGDEMONT

130è president de la Generalitat de Catalunya

ELS TEMPS (ENS) CANVIEN

Recuperar un llibre editat fa més de vint anys només té sentit si se'n fa una actualització que li retorni l'interès i que sàpiga situar-lo sota la llum d'avui que en permeti una mirada de present i no de passat. Per això, quan vaig saber que en Carles Ribera estava treballant en la revisió del *Cata... què?* amb aquesta voluntat, em vaig alegrar molt. Estava en bones mans i sabia que en sortiria una versió posada al dia, que completaria un període en què s'han produït avenços i situacions inimaginables quan vaig entregar l'original a l'editorial a finals de 1993. Un període que ja és indispensable per entendre la història d'aquest país, en el qual Catalunya s'ha revelat com un actor molt rellevant de la informació internacional, d'una manera sostinguda i intensa

com mai abans no s'havia donat. És un període, alhora, en què s'ha produït la revolució de les tecnologies de la informació i la comunicació, que han globalitzat el coneixement de realitats fins en aquell moment difícils de projectar al món, i que han canviat radicalment la manera d'entendre la mateixa comunicació. Diaris que eren referència fa dues dècades avui han desaparegut o han quedat diluïts en un magma de noves capçaleres electròniques i nous canals de distribució de continguts, i l'ofici de periodista s'ha revisat de dalt a baix. La principal font d'ingressos continua essent la publicitat, però el pastís s'ha de repartir amb nous canals i nous operadors, no necessàriament liderats per periodistes o amb vocació informativa, i la premsa en paper ha anat perdent vendes als quioscos i intenta aturar la davallada ineluctable del nombre de subscriptors mentre veu amb preocupació l'envelliment progressiu dels qui encara la renoven cada any. La seva caiguda d'influència és prou evident perquè les estratègies de colonització de l'imaginari social passen ara més per la «xarxalització»¹ que no pas per la difusió editorial.

1. El terme el vaig fer servir per primera vegada en un article al meu bloc, «Socialitzar i xarxalitzar», publicat el 28 de març de 2014, on escrivia una aproximació a la definició del neologisme.

Avui el contrast entre l'època en què vaig recollir la informació per a la primera edició del llibre i la d'avui és massa intens com per intentar traçar una mera continuació del treball allà on jo el vaig deixar. És impossible; de fet, avui l'estudi del mateix període donaria resultats molt diferents perquè m'haurien estat accessibles dades i continguts que aleshores era impossible de trobar. Ho vaig notar quan durant uns anys vaig publicar una columna setmanal a la revista *Presència* titulada justament «Cata... què?», en la qual anava actualitzant el que anava apareixent a la premsa estrangera gràcies, ara ja sí, a l'incipient i tot-poderós algoritme revolucionari del cercador Google. En una setmana trobava molts més continguts que en mesos de recerca per hemeroteques polsoses i desendreçades.

Buscar entre diaris antics era molt difícil. Jo havia anat acumulant retalls apareguts en diaris estrangers, devorava les rúbriques de revistes de premsa que apareixien en diaris d'altres països, gràcies a les quals podia detectar en una publicació ignota un fil que, si l'estirava, potser m'aportaria noves referències. D'aquí les referències que faig a un parell de frases de J. V. Foix a l'inici del llibre. D'aquella acumula-

ció ordenada de retalls en va sortir, al cap dels anys, una caixa cada dia més voluminosa que, amb la febrada olímpica, es va omplir definitivament. Un dia vaig pensar que, si era capaç de trobar una mínima informació sobre alguns períodes de la història recent, en podria fer un reportatge llarg que es podria presentar en forma de llibre. Al final, emprenyant uns i altres i ficant el nas en carpetes plenes de retalls que gairebé ningú no havia consultat mai en alguns arxius del país, en va sortir el reportatge llarg que estava buscant.

Una desgràcia domèstica ocorreguda fa pocs anys va provocar la inundació de la nostra casa i l'espai on jo guardava els llibres que no em cabien a la llibreria, i molts documents personals que m'havien acompanyat al llarg de la meva vida (obres de teatre escrites en la meva adolescència, fotografies, documentació diversa antiga i recent) van desaparèixer en forma de pasta de paper. Per desgràcia, la voluminosa caixa amb totes les còpies dels originals que vaig consultar també va quedar destruïda i la vaig haver de llençar, amb tota la resta.

Avui sóc un devorador d'hemeroteques digitals. És una de les poques aficions que em reconec. Tant li fa

si és per trobar una dada a consciència com per, simplement, capbussar-me a l'atzar a la recerca de les sorpreses que proporciona la història inèdita i inexplorada dels afers i dels personatges intranscendents. Però això ja seria matèria per a un altre llibre. El que compta, per a mi, és que mantinc una gimnàstica que fa dècades que practico i que confio, malgrat els canvis sobtats amb què et sorprèn la vida, continuar practicant en el futur.

CARLES PUIGDEMONT

130è president de la Generalitat de Catalunya

Girona, febrer de 2016

Pròleg
ARTUR MAS

129è president de la Generalitat de Catalunya

Del «Cata... què?» al «Catalunya. I ara, què?». Aquest podria ser el resum del que ha passat en els anys que han transcorregut entre que un (més) jove periodista gironí, Carles Puigdemont, es va proposar estudiar el 1994 com Catalunya havia anat apareixent a la premsa internacional entre el 1926 i aquell moment. La conclusió de llavors era, encara que insatisfactòria, esperançadora. De Catalunya no se n'havia parlat com voldríem, però se n'havia parlat, en qualsevol cas, molt més del que alguns sabien i voldrien. Segurament, amb la recerca digitalitzada que avui és possible i no ho era el 1994, Puigdemont n'hauria tret més i millor informació, com va fer Jordi Graupera en la seva recerca de la col·lecció de la revista *New Yorker* o la que seria possible amb quatre clics a l'heme-

roteca del *The New York Times*. Això incrementa el mèrit del treball de l'ara president, fet amb molta més precarietat de mitjans.

Puigdemont recollia molt bé el que durant dècades per a molts catalans amb consciència nacional ha estat gairebé una obligació moral: anar pel món explicant que Catalunya és el nostre país, encara que alguns hagin maldat durant les mateixes o més dècades per llençar-la a l'abocador de la història. I aquest pàlpit, aquest voler aprofitar qualsevol petita ocasió, l'han tingut des del gran Pau Casals quan es va respondre ell mateix la pregunta «I què és Catalunya?» a l'Assemblea de les Nacions Unides, fins un matrimoni de jubilats que fa un creuer, un comercial a l'Índia, uns estudiants d'Erasmus o la bona gent que acollien a les seves cases els cantants del concurs de Canto-nigròs vinguts d'arreu. Jo mateix, que m'he dedicat a la internacionalització pràcticament des que vaig començar a treballar professionalment, me n'he fet un tip, al sector públic i al sector privat, ajudant a exportar a una pime o organitzant la setmana de cultura catalana a Israel el 1986. Avui, quan un taxista noruec pregunta a una parella de joves d'on són, i a la resposta «Catalans» es gira i els pregunta «I com va això

de la independència? Ho aconseguireu?», vol dir que moltes coses han canviat. I això passa.

Què ha canviat? La resposta, com gairebé sempre, és en la gent. La gent que s'ha mobilitzat a la cerca d'un somni, de la possibilitat d'un Estat propi per fer un país millor. No és nou en la història, en va plena, però sí que és nou aquí. I una altra cosa que ha canviat és que hem estat capaços, gràcies a la força de la gent però també a la nostra habilitat i persistència col·lectiva, de situar la qüestió a l'agenda mediàtica internacional. I aquesta prioritat és resultat, en part, de la bona feina que gent com el jove periodista Carles Puigdemont havien fet estudiant i diagnosticant aquesta necessitat.

El llibre que l'ara president Puigdemont va escriure el 1994 ve completat amb un apartat d'en Carles Ribera sobre el que hem denominat procés sobiranista o «el Procés», ras i curt. Aquí m'ha divertit recordar com en els darrers anys, en un primer moment, Catalunya va aparèixer amb força a la premsa internacional amb motiu de la prohibició de les curses de braus. Perquè és ben cert que la meva primera entrevista com a president a la BBC, al prestigiós informatiu *Newsnight*, va ser per aquest motiu. Però la vam

fer per mostrar una imatge diferent del nostre país. Que en un informatiu gairebé mític com *Newsnight* hi aparegués el president de Catalunya amb el rètol «president de Catalunya» ja ens semblava molt. D'aquí a la multitudinària roda de premsa de la consulta del 9-N 2014, amb centenars de periodistes estrangers acreditats, hi ha el camí que han marcat no només les fites històriques de tots els Onze de Setembre des de 2012, sinó també la manifestació de 2010, encapçalada pel llavors president de la Generalitat, José Montilla, o el rosari de consultes populars que va començar a Arenys de Munt, entre moltíssimes altres mobilitzacions.

A través d'una acció intensa i constant de relació personal i disponibilitat amb els mitjans internacionals, hem aconseguit ser-hi presents com mai abans. La mobilització i el compromís de tanta gent és el que ha fet que hi siguem notícia. També la disponibilitat personal a explicar-nos, a acceptar totes les preguntes i a intentar respondre-les totes amb sinceritat i informació. Però la presència intensa del govern i de jo mateix com a president havia començat abans de la manifestació de setembre de 2012 i de l'anomenat Procés. Sempre havíem tingut aquesta mentalitat,

amb incursions puntuals; i a principis d'aquell mateix any havíem començat un programa endreçat de presència a la premsa internacional, amb l'objectiu de transmetre dues idees: Catalunya compliria els seus compromisos perquè tenia un govern seriós al capdavant; i que aquest govern i aquest país eren i són víctimes d'un tracte injust per part del govern espanyol, amb un tracte fiscal insostenible i una retallada de competències i drets que havia començat amb la sentència contra l'Estatut, i que ens obligava a plantejar alternatives. Amb això el nostre objectiu de fons era establir uns canals i uns contactes amb la premsa internacional que fins aquell moment eren pràcticament inexistents, i tenir-los a punt de cara al que pogués venir en el futur, que no teníem dubte que vindria. Va anar molt bé, els mitjans s'hi van interessar i la prova és que vaig poder explicar el dèficit fiscal en directe per la CNN a tot el món al juny de 2012, abans de la manifestació.

Aquesta mateixa entrevista demostra que, fins i tot abans del Procés, Catalunya no era una completa desconeguda per a la premsa internacional. La realitat de Barcelona i el compromís del seu govern municipal, especialment mentre el va encapçalar Xavier

Trias, han estat sempre un argument d'una potència incontestable. Però la mobilització massiva, per una banda, i les formes pacífiques, democràtiques i alegres que sempre ha tingut aquesta mobilització, és el que l'han fet atractiva mediàticament. Ens hem situat sota el focus, i això subratlla molt els nostres encerts: el 9-N n'és potser l'exemple més reeixit. Sovint els mitjans internacionals han fet una lectura més acurada dels esdeveniments que els d'aquí, com quan van dir sense embuts que les eleccions de 2012 o les de 2015 van ser victòries clares dels sobiranistes, en contra de les interessades lectures de mitjans espanyols i d'alguns de catalans. Però els focus posen de manifest també les nostres mancances, les nostres febleses i els nostres errors. Per jugar la lliga dels grans cal, també, tenir el seu nivell d'autoexigència i saber que sovint són els detalls els que marquen la diferència entre l'èxit i el fracàs, entre la bona impressió i la dolenta. I ara som en aquesta lliga. Ja hem aconseguit l'atenció dels mitjans internacionals, que ens tenen presents en la seva cobertura. Hem passat del «Cata... què?» al «Catalunya. I ara, què?». La conclusió ha de ser la mateixa amb què l'ara president Puigdemont tancava el seu llibre de fa dues dè-

cares, i que és la mateixa amb què Carles Ribera ha completat el llibre: «La resposta, no ens enganyem, és, com sempre, a casa nostra».

ARTUR MAS

129è president de la Generalitat de Catalunya

Barcelona, febrer de 2016

Pròleg
CARLES RIBERA

CATA... QUÈ? CATALUNYA!

Divendres, 8 de gener de 2016, agafo un avió cap a Roma per passar-hi el cap de setmana. Després de tres mesos de neguits i incerteses i d'unes festes de Nadal al peu del canó informatiu, arribo a la conclusió que les negociacions entre Junts pel Sí i la CUP són mortes i que la convocatòria d'eleccions és qüestió d'hores. Puc marxar tranquil amb la família. Desolat, però amb la feina feta.

Quin periodista més sagaç.

Dilluns, 11 de gener, a primera hora del matí. Sóc al hall d'un cèntric hotel de la capital italiana amb l'*International New York Times* obert per la pàgina tres, encapçalada per una gran foto a quatre columnes de Carles Puigdemont baixant l'escala central de l'hemicicle del Parlament al final del ple que l'acaba d'in-

Cata... què?

vestir com a 130 president de la Generalitat. La imatge il·lustra la informació principal del dia a la secció d'internacional. Està signada pel corresponsal Raphael Minder, sota el títol «*Catalan lawmakers select a new leader*». És una crònica d'urgència ponderada i concisa, amb la contextualització precisa i breu que redacten els periodistes quan s'adrecen a un lector del qual es pressuposa que té prou coneixements previs sobre el tema d'actualitat objecte de la notícia. Ni rastre de les llargues explicacions preliminars per situar Catalunya al mapa; cap pinzellada biogràfica supèrflua per identificar el líder sortint Artur Mas en una informació dirigida a una audiència planetària en la qual es dóna per descomptat que els receptors estan prou al cas del conflicte entre Espanya i aquella que encara es considera una de les regions que en formen part.

Amb el diari obert a la plana presidida per Puigdemont, en el meu italià macarrònic m'adreço a un dels conserges de l'establiment. Li demano si puc agafar mitja dotzena d'exemplars del diari, per a la meva col·lecció i per a la d'alguns amics que surten a la foto, a la tribuna del públic de l'hemicicle, i que ben segur valoraran el detall. Davant la cara de sorpresa

del meu interlocutor, li explico que al meu país s'acaba d'escollir un nou president i que aquest fet és notícia destacada en el diari que tinc a les mans.

—Quin país és? —em pregunta, amb la curiositat educadament fingida del professional bregat en l'atenció al passavolant.

—Catalunya —responc.

En aquest punt de la conversa és on fa vint anys un conserge d'hotel romà probablement m'hauria respost, en el seu idioma: «Cata... què?»

La resposta obtinguda és ben diferent:

—*Ah! Catalonia. Indipendenza! Fuora Madride, Viva Barcellona libre!*

Aquesta anècdota simpàtica i aparentment banal conté les preguntes i els arguments que justifiquen plenament la reedició actualitzada del llibre que fa vint-i-dos anys va publicar l'ara president del país i aleshores redactor en cap d'*El Punt* (el redactor en cap que va tenir l'aleshores becari que avui escriu aquestes ratlles). Què ha passat en aquestes dues dècades perquè Catalunya sigui un subjecte conegut i perfectament identificable de la política internacional? Què ha passat perquè, a més, la menció del nom d'un indret que no surt als mapes de geografia políti-

Cata... què?

ca desperti els comentaris més o menys informats d'un conserge d'hotel romà, sí, d'acord, per més acostumat que estigui a escoltar la cantarella proselitista de centenars de turistes repatanis de casa nostra quan els demanen la nacionalitat al taulell o han de donar explicacions sobre aquell idioma que no sembla espanyol, ni francès, ni italià però alhora els recorda una mica tots?

Què ha passat a Catalunya aquests últims anys? La resposta la sabem. Però, més enllà de les explicacions en clau interna, de país, ens podem preguntar com ha seguit la premsa del món aquest canvi en la projecció internacional d'una regió d'Europa que vol deixar de ser-ho d'Espanya.

L'any 1994 Carles Puigdemont feia aquesta reflexió al final del llibre: «El món de fora ens ha mirat més temps com un poble oprimat pel franquisme que no com un poble en democràcia, i això encara desequilibra la balança. Com s'equilibrarà? Què en traurem, d'aquí a una vintena d'anys, d'haver tingut un procés democràtic tan llarg com el procés totalitari? Quina és la imatge que podrem projectar, si ja no serem més als ulls del món aquell nació oprimida que va lluitar per la democràcia i la recuperació nacional?» Pas-

sada una vintena d'anys i una mica més, l'actualització que el lector té a les seves mans té com a objectiu enllaçar aquell treball de Puigdemont amb l'actualitat i, modestament, intentar donar resposta a les paraules d'aquell periodista reflexiu que avui ha passat a l'acció política des del lloc més preeminent.

El gran salt endavant

L'atenció de la premsa d'altres països sobre Catalunya ha experimentat una acceleració brutal en els últims temps. Situem el punt clau al 2009, amb l'arrencada de les consultes sobiranistes. D'Arenys de Munt al món. En aquest període, a casa nostra s'han aconseguit dues fites fenomenals de cara al reconeixement exterior. La primera, l'increment progressiu del nombre de ciutadans que es mostren obertament a favor de la independència. Sense nosaltres, no hauria estat possible, naturalment. La segona, lligada a la primera, fer el cas català recognoscible i identificable als ulls del món com una realitat política més enllà de l'espurneig puntual al mapamundi generat per la notorietat de figures individuals o el prestigi d'un club esportiu.

Cata... què?

Fa vint anys Catalunya ja era coneguda, o potser era una semidesconeguda evocadora. Una curiositat cultural, antropològica, que emergia de tant en tant associada a un conflicte polític espanyol o a un esdeveniment internacional esportiu o festiu. Avui Catalunya té entitat política individual. Som a l'agenda mediàtica internacional amb carpeta pròpia per més que estigui associada al gruixut dossier espanyol. El canvi no ha estat immediat. Ha sigut la resposta a una evolució que dóna sentit ple i el sentit dinàmic exacte al concepte «Procés». Amb la tecla del *fast forward* ben premuda durant els últims anys.

Del 2009 ençà s'han escrit centenars d'articles als diaris més prestigiosos dels cinc continents. Sense exagerar. S'han publicat desenes de fotografies impactants de les demostracions de civilitat del nostre poble. S'han redactat informes i contrainformes en ambaixades, agències d'intel·ligència i assessories polítiques i econòmiques de tot el món occidental. L'opinió pública exterior ens coneix més. L'opinió publicada ens coneix molt.

No som independents, encara, però s'ha fet molta feina de cara a l'exterior. Molta feina que és a l'abast des de l'ordinador de qualsevol llar catalana. L'accés

a la premsa estrangera, gràcies a les noves tecnologies, és avui molt més senzill que en la prehistòria del món digital on aquell jove Puigdemont interessat a conèixer com era vist el seu país des de l'exterior va girar fulls i fulls de diari laboriosament i metòdicament. En contrapartida, l'increment de les referències periodístiques exteriors sobre el nostre país i la facilitat d'obtenir-les provoca una saturació que fa impossible l'exhaustivitat i obliga a fer un esforç de síntesi per oferir al lector una visió panoràmica de l'impacte del procés. En aquest llibre no hi és tot, ni de lluny, però n'hi ha prou per fer-se una idea de la dimensió.

Prensa exterior i ahora interior

A l'increment de l'atenció mediàtica sobre Catalunya i la facilitat d'accés a aquesta informació s'hi suma un altre canvi evolutiu determinant: les xarxes socials. Canals de difusió viral que no són només un instrument exterior del procés sobiranista. Ans al contrari. Twitter, Facebook o Instagram, per citar els més populars, han aconseguit més que res posar la premsa de fora a disposició del consumidor català. A

diferència de finals de segle passat, la integració del quiosc exterior en l'univers mediàtic català contribueix a crear estat d'opinió a casa nostra. Fins i tot diria més: el procés sobiranista no només és fruit de les dinàmiques internes sinó que el *work in progress* nacional va integrant la perspectiva exterior en el relat propi. Els catalans som perquè volem ser, d'acord. Però per ser també cal que l'altre ens identifiqui, i aquesta visió de l'altre també ens ajuda a modular el discurs.

S'ha fet camí, doncs. Però queda recorregut. Incert i no necessàriament cap endavant. Hi ha molts altres casos (el Quebec, per citar un vell conegut de la lluita sobiranista; Escòcia, per mencionar el més recent) que no han superat el cribratge de la Història o estan embarrancats a mig camí. Hi ha hagut processos polítics d'emancipació nacional que en algun moment han circulat per les taules de redacció però que, amb el pas del temps, han anat a raure en un arxivador oblidat o han acabat a la paperera de la història del periodisme. Una paperera, per cert, on ara mateix no hi ha ni Catalunya ni, mal els pesi a alguns, cap dels protagonistes del procés. La carpeta és ben oberta. La paperera, ben lluny. La quantitat de proves

documentals que es recullen en aquest llibre ho proven i mostren que si ahir ens deien «Cata... què?» avui ens diuen Catalunya.

CARLES RIBERA

Girona, febrer del 2016